

Nuorten keravalalaisten mielenterveyspotilaiden suun hoidon palvelujen käyttö ja hoidon tarve 2008-2009

Johtava hammaslääkäri Kirsi Peltola-Haavisto
Salon sosiaali- ja terveystoimi

Tutkimuksen tarkoitus

- Selvittää nuorten mielenterveyspotilaiden suun hoidon palvelujen käyttöä ja hoidon tarvetta
- Ja verrata näitä vastaavan ikäisten terveiden nuorten suun hoidon palvelujen käyttöön ja hoidon tarpeeseen

Tutkimushypoteesi

- Mielensterveysongelmista kärsivät nuoret käyttävät suun hoidon palveluja vähemmän kuin vastaavan ikäiset terveet nuoret
- Mielensterveyspotilaat ovat sairautensa vuoksi alttiimpia suun sairauksille

Tutkimuspotilaiden poimiminen

- Keravalaiset mielenterveyspotilaat poimittiin Helsingin yliopistollisen keskussairaalan erikoissairaanhoidosta (psykiatria)
- Poiminnan suoritti psykiatrinen erikoissairaanhoitaja potilasasiakirjoista
- Kaikki erikoissairaanhoidossa olevat vuonna syntyneet 1977-1990 mielenterveyspotilaat kartoitettiin
- Keravan psykiatrisella osastolla ja päiväosastolla sekä Tikkurilan kuntoutuskeskuksessa
- Potilaita oli 80, tutkimukseen osallistui lopulta 64

Verrokkit

- Mielensterveysongelmista kärsivien suun hoidon palvelujen käyttöä ja hoidon tarvetta haluttiin verrata vastaavan ikäisten terveiden nuorten suun hoidon palvelujen käyttöön ja suun hoidon tarpeeseen
- Vertailuryhmä arvottiin väestörekisteristä kohderyhmän syntymäaikojen perusteella
- Vertailuryhmä: samanikäinen ja sama sukupuolijakauma kuin kohderyhmä

Mielenterveyspotilaiden (n=64) sairaudet

- Masennukseen tai kaksisuuntaiseen mielialahäiriöön liittyvät diagnoosit (F31,32,33,34)
  - 55 % (35)
- Skitsofreniaan ja psykooseihin liittyvät diagnoosit (F20,22,25,29)
  - 36 % (23)
- Ahdistushäiriöön liittyvät diagnoosit (F41)
  - 9 % (6)

Somaattiset sairaudet; jatkuvaa lääkitystä vaativat

- Kohderyhmä
  - Kilpirauhasen vajaatoiminta (kahdella lääkitys)
  - Astma (kahdella lääkitys)
  - Sinus thromboosi (yhdellä, Marevan)
  - Sinus arytmia (yhdellä, Spesicor)
  - Verenpainetauti (yhdellä lääkitys, beetasalpaaja)
- Vertailuryhmä
  - Colitis ulcerosa (kahdella lääkitys)

Psykiatrisen sairauden kesto

- Yli 3 vuotta 78 % (50)
- 1-3 vuotta 20 % (13)
- Alle 1 vuosi yhdellä 1,5 % (1)

Nuorten mielenterveyspotilaiden lääkitys ja lääkityksen käyttöaika

Käyttöaika	alle 1 v	1- 3 v	yli 3 v
Psykoosilääkkeet	9	13	19
Masennuslääkkeet	13	10	17
Manialääkkeet	3	2	0
Ahdistuslääkkeet	2	3	3
Hypnootit ja sedatiivit	1	0	3
Antiepileptit (manianesto)	5	7	6

Tutkimuksen kulku

- Strukturoitu kyselykaavake (sama kaavake kohderyhmälle ja verrokeille)
  - Pyydettiin täyttämään tutkimustilanteessa, kysyttiin
    - Oma arvio suun terveydestä
    - Suun omahoidosta
    - Oma arvio suun hoidon tarpeesta
    - Ravintotottumuksista
- Tavanomainen kliininen suun tutkimus (hml/hh)
  - Stimuloidun syljen erityys ja lb-testi
  - Intraoraalinen röntgenkuvaus
  - Panoraamaröntgenkuvaus (annettiin aika)

Tulokset

- Hammaslääkärissä käynnin säännöllisyys (kahden vuoden välein tai useammin)
  - » Kohderyhmä 42 %, verrokkit 71 %
- Oma arvio suun terveydentilasta
  - Keskitasoinen tai hyvä
    - » Kohderyhmä 92 %, verrokkit 86 %
- Hampaiden pesu vähintään kahdesti/pvä
  - » Kohderyhmä 47 %, verrokkit 73 %

Tulokset

- Viimeisin hammaslääkärissäkäynti yli 5 vuotta sitten tai ei muista
  - » Kohderyhmä 14 % (9), verrokki 10 % (7)
- Viimeisin hammaslääkärissäkäynti alle 3 vuotta sitten
  - » Kohderyhmä 53 % (34), verrokki 77 % (54)
- Viimeisin suuhygienistikäynti yli 5 vuotta sitten tai ei muista
  - » Kohderyhmä 56 % (36), verrokki 50 % (35)
- Viimeisin suuhygienistikäynti alle 3 vuotta sitten
  - » Kohderyhmä 31 % (20), verrokki 36 % (25)

Tulokset

- Jos et käy hammaslääkärissä säännöllisesti, mikä on siihen suurin syy
  - Taloudelliset syyt:
    - kohderyhmä 22 % (14), verrokkit 13 % (8)
  - Hammashoitopelko
    - kohderyhmä 11 % (7), verrokkit 7 % (5)

Tulokset

- Jos et käy hammaslääkärissä säännöllisesti, mikä on siihen suurin syy
  - Muut syyt:
  - kohderyhmä 38 % (24), verrokkit 21 % (15)
    - ei ole tarvetta, ei vain tule lähdeä, saamattomuus, korkea kynnyks, pitkät jonot, laiskuus, välinpitämättömyys, en tiedä kuinka usein pitäisi käydä

Tulokset

- Arveletko nyt tarvitsevasi hammashoitoa
  - » Kohderyhmä 86 % (55), verrokit 70 % (49)
- Estääkö mahdollinen pelkotuntemuksesi hammashoitoon hakeutumista
  - » Kohderyhmä 23 % (15), verrokit 11 % (8)

Tulokset

- Mitä asialle voisi tehdä, jos pelko estää hakeutumista hammashoitoon
- Hampaani ovat päässeet erittäin huonoon kuntoon, olen mennyt hammaslääkəriin vain kun on pakko. Talouden tai elämäntilanteen takia hoito jäänyt kesken. Säännöllinen hoito on aina apu.
- Ei voida mitään, en pelkää kipua, vaan sosiaalisia tilanteita, intiimiä.
- En tiedä, karmeita kokemuksia.
- Ottaa rauhoittavaa ennen hml:iin menoa
- Ei mitään, yrittää rauhoittaa itseään.
- Vaikea arvioida, mitä voi tehdä.
- Kohtaaminen auttaa, kivuista jälkimuisti, toivon puudutusta, olen mielestäni pelkopotilas.
- Psykkinen hyvinvointi huono, ei tuu hakeuduttua, kutsu olisi voinut auttaa.
- Eipä paljon mitään.
- Tuki auttaa, muut kehottavat; halu pitää parempaa huolta hampaista, paremman näköiset.
- En tiedä, kävisi useammin, ahdistaa, kun suuhun laitetaan kaikkea; pelkään puudutusta.
- Ei tiedä.

Tulokset

- Edistääkö suun ja hampaiden kunto elämänlaatuasi
  - » Kohderyhmä 89 % (56), verrokit 97 % (68)

Tulokset

Suun kunto edistää elämänlaatua

- Sosiaalisessa mielessä haitallista, jos hampaat huonot; esim työn saamisessa este sekä parisuhteessa.
- Purentakisko helpottaa aamupäänsärkyä.
- Ulkonäöllisesti, sillä en pidä harottavista hampaista, hengityksen ajoittainen paha haju tietenkin myös häiritsee.
- On itsevarmempi olo.
- Kauniit ja puhtaat hampaat ovat terveet ja hyvännäköiset.
- Yleisesti itsellä hyvä olo, samoin toisilla.
- Ei ole kipuja eikä särkyjä, asiakaspalvelutyössä tärkeää.
- Suun terveydellä yhteys kaikkeen.
- Parempi fiilis, kun hampaat ovat puhtaat.
- Huonontaa sosiaalista tilannetta.
- Pystyy syömään kaikkea, ei ole särkyä, hampaat säilyy.
- Jos hampaat ja suu kunnossa parempi olo, jos eivät kunnossa, stressiä.

Tulokset

- Ravintotottumukset
  - Päivittäin kovat karamellit (ei ksylitoli)
Kohderyhmä 8 % (5), verrokit 7 % (5)
  - Päivittäin sokeroidut juomat: mehu,limsa,kaakao
Kohderyhmä 33 % (21), verrokit 24 % (17)
  - Päivittäin ksylitolikaramellit
Kohderyhmä 9 % (6), verrokit 11 % (8)
  - Päivittäin ksylitolipurukumi
Kohderyhmä 17 % (12), verrokit 44 % (31)

Hoidon tarve

Pieni paikka (yhden pinnan paikka)

- Kohderyhmä 47 %
  - » 3 tai enemmän 14 %
- Verrokkiryhmä 52 %
  - » 3 tai enemmän 3 %

Hoidon tarve

Suuri paikka (2, 3 - pinnan paikka)

- Kohderyhmä 67 %
  - » 3 tai enemmän 19 %
- Verrokkiryhmä 46 %
  - » 3 tai enemmän 20 %

Hoidon tarve

Kruunu (koko hampaan terä)

- Kohderyhmä 8 %
  - » 3 tai enemmän 1,5 % (1)
- Verrokkiryhmä 3 %
  - » 3 tai enemmän 0 %

Hoidon tarve

Juurihoito

- Kohderyhmä 8 %
  - » 2 tai enemmän 1,5 % (1)
- Verrokkiryhmä 4 %
  - » 0 tai enemmän 0 %

Hoidon tarve

Hampaan poisto

- Kohderyhmä 33 %
  - » 3 tai enemmän 6 %
- Verrokkiryhmä 33 %
  - » 3 tai enemmän 16 %

Laktobasilli-(sylki)testi

Kertoo ravintotottumuksista

(arvot 3-6, 6 huono arvo)

- Kohderyhmä ka 4,5
  - Huono tulos 47 % (5 tai 6)
- Verrokkiryhmä ka 4,3
  - Huono tulos 44 % (5 tai 6)

Stimuloiden syljen erityys viitearvo 5 ml / 5 min

- Kohderyhmä ka 6,4 ml / 5 min
  - Alle viitearvon 31 % (20)
- Verrokkiryhmä ka 7,5 ml / 5 min
  - Alle viitearvon 9 % (6)

Suun hoidon neuvonta terveydenhoidossa

- Oletko keskustellut suun ja hampaiden kunnostasi viimeisten 12 kuukauden aikana lääkärin tai sairaanhoitajan kanssa
  - » 13 % keskustellut
- Oletko saanut tietoa mielialalääkkeiden vaikutuksessa suun terveyteen lääkäriltä tai sairaanhoitajalta
  - » 11 % saanut tietoa

Johtopäätökset

- Kiinnitettävä erityisesti huomiota kohderyhmän
  - Itsehoidon onnistumiseen
    - Kotihoito (hampaiden päivittäinen hoitaminen)
    - Neuvonta yleissairauden kannalta
    - Oikea-aikainen hoitoon hakeutuminen
    - Hoitoon hakeutumista on erityinen tarve tukea, kutsu(rc)
  - Suuhygienistin ennaltaehkäisevän hoidon säännölliseen tarpeeseen

Toimenpiteet Keravalla

- Terveyskeskustoiminta edistää mielenterveyspotilaiden ennaltaehkäisevää suunhoitoa
  - Moniammatillinen interventiomahdollisuus hyödynnetään (lähetekäytäntö suun hoitoon toteutuu)
- Suun terveydenhuollon yhteydenpito tutuksi tulleisiin psykiatrisiin osastoihin jatkuu, yhteistyö erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon toimijoiden välillä toimii
  - Interventiomahdollisuus esh:ssa hyödynnetään (lähetekäytäntö suun hoitoon toteutuu)